

Riigikogu töö kajastus Eesti meedias

Ivo Rull (RiTo 5), Suhtekorraldusfirma Rull & Rumm juhataja

Riigikogu Kantselei tellimusel analüüsis suhtekorraldusfirma Rull & Rumm Eesti online- ja trükimeedia kajastuste põhjal Riigikogu avalikku retseptiooni 2001. aastal. Analüüsi põhjal võib öelda, et Eesti meedias kajastus enim Riigikogu fraktsioonide tegevus.

Meedia kontentanalüüsi meetodil uuriti 15. märtsist kuni 15. maini 2001 ja 15. septembrist kuni 15. novembrini 2001 BNS-is, ETA-s, Eesti Päevalehes, Postimehes, SL Õhtulehes, Äripäevas, Eesti Ekspressis ja Maalehes ning Interneti-portaalis Delfi avaldatud uudiseid, artikleid ja kommentaare.

Kontentanalüüs viidi läbi viies etapis, selle käigus tehti järgmisi töid:

1. 15. märtsist kuni 15. maini 2001 ja 15. septembrist kuni 15. novembrini 2001 korraldati uudisteagentuurides BNS ja ETA, ajalehtedes Eesti Päevaleht, Postimees, SL Õhtuleht, Äripäev, Eesti Ekspress ja Maaleht ning Interneti-portaalis Delfi Riigikogu tegevust puudutavate kajastuste monitooring;
2. meediamonitooringu alusel tehti kontentanalüüs, millest selgusid eri meediakanalite ja autorite rühmade hoiakud Riigikogu tegevuse käsitlemisel;
3. meediamonitooringu alusel tehti kontentanalüüs, millest selgusid eri sihtrühmade informeeritus ja arvamused Riigikogu tegevuse kohta;
4. kaardistati Riigikogu poolt avalikkusele suunatud kommunikatsiooni tulemused ja võimalused;
5. tehti ettepanekud, kuidas tõhustada Riigikogu kommunikatsiooni avalikkuse eri sihtrühmadega, arvestades võimaluste piires Riigikogu põhiseaduslikke funktsioone.

Meediamonitooringul kasutati Interneti otsingusüsteemi. Kõik temaatilised artiklid selekteeriti ja kanti tabelisse kodeerimisjuhendi alusel.

Monitooringu tulemused

Kevadperioodil (15.03.2001–15.05.2001) käsitleti vaadeldud allikais Riigikogu seadusandlikku tegevust, Riigikogu Kantselei tegevust ja Riigikogu retseptiooni ühiskonnas kokku 527 korral. Sügisperioodil (15.09.2001–15.11.2001) oli kajastusi 689, s.o ligikaudu kolmandiku võrra rohkem. Teise perioodi suurem meediakajastuste arv oli tingitud Riigikogu hoogsamast tööst pärast suvevaheaega ning osalt ka presidendivalimiste järelkajast.

Mõlemal perioodil oli Riigikogu töö kajastamisel ülekaalus neutraalne hoiak (tabel 1).

Tabel 1. Meediamonitooringu tulemused

I periood		II periood	
negatiivsed	141	negatiivsed	148

neutraalsed	265	neutraalsed	348
ambivalentseid	52	ambivalentseid	102
positiivsed	69	positiivsed	91

Sügisel suurenes neutraalsete ja positiivsete kajastuste arv rohkem kui kolmandiku võrra, negatiivseid oli peaaegu sama palju kui kevadel ja ambivalentseid kaks korda rohkem kui kevadel. Selgelt informeerivad lood, mis ei anna sündmustele hinnangut, domineerivad uudisteagentuuride neutraalsete uudiste tõttu, mida avaldatakse tihti muutmata kujul.

Kajastuse pealkirja ja sisu hinnang lahknes kevadel 168 ja sügisel 217 korral, sügisel seega kolmandiku võrra rohkem kui kevadel ehk proportsionaalselt kajastuste koguarvu kasvuga.

Sügisperioodil langes negatiivsete pealkirjade arv 123-lt 104-le. See seostub uudiste osakaalu suurenemisega subjektiivsete autorikommentaaridega võrreldes. Kevadel oli uudiseid teistes rubriikides ilmunud lugudega võrreldes ligi kolm korda vähem, sügisel aga juba kolm ja pool korda rohkem.

Huvi Riigikogu sisulise töö vastu püsis stabiilselt madal Delfis, Eesti Ekspressis, Maalehes ja SL Õhtulehes. Eesti Päevalehe, Äripäeva ja BNS-i huvi kahanes sügisel ligi poole võrra. Kajastuste arv suurenes sügisel ETA-s ja Postimehes, kusjuures esimeses oli kasv peaaegu kolmekordne.

Mõlemal perioodil oli pööratud Riigikogu fraktsioonide tegevusel. Kevadel tunti suuremat huvi seaduseelnõude menetlemise vastu, sügisel keskendus meedia tähelepanu üldisele õigusloomele ja Riigikogu korralduslikule tegevusele. Mõlemal perioodil pöörati vähe tähelepanu Riigikogu Kantselei ja Riigikogu juhatuse tööle. Kevadel tunti vähem huvi komisjonide, sügisel aga vastuvõetud seaduste täitmise vastu (tabel 2).

Tabel 2. Meediakajastuste jaotus valdkonniti

I periood		II periood	
Riigikogu Kantselei personal	1	Riigikogu Kantselei personal	3
Riigikogu Kantselei korralduslik tegevus	1	Riigikogu Kantselei korralduslik tegevus	2
Riigikogu tegevus	69	Riigikogu tegevus	134
Riigikogu õigusloome	70	Riigikogu õigusloome	139
Riigikogu juhatus	5	Riigikogu juhatus	8
Riigikogu komisjonid	26	Riigikogu komisjonid	94

Riigikogu fraktsioonide tegevus	121	Riigikogu fraktsioonide tegevus	162
seaduseelnõude väljatöötamine	114	seaduseelnõude väljatöötamine	64
vastuvõetud seadused	63	vastuvõetud seadused	45
Riigikogu külastajate teenindamine	10	Riigikogu inventari haldus	45
muu	46	Riigikogu turvaprobleemid	2
		muu	32

Online-meedia

BNS käsitles nii kevadel kui ka sügisel Riigikogu tööd valdavalt neutraalselt. Kõige rohkem kajastati Riigikogu fraktsioonide ja liikmete tegevust, sellele järgnesid töös olevad seaduseelnõud. Mõlemal perioodil oli BNS ülekaalukalt enim teema kohta materjali tootnud meediakanal. Kevadel ületas BNS-i positiivsete kajastuste hulk negatiivseid. Selge rõhk oli Riigikogu fraktsioonide tegevusel. Erinevalt ETA-st on BNS-is rohkem hinnanguid. Samas ei võimalda uudisežanr poleemikat ega ärata sageli oluliste teemade puhul inimeste tähelepanu. Neutraalse hoiaku tõttu ei saa inimesed mõnikord päevakajalisest uudisest vastust küsimusele, mis on seaduse või seaduseelnõu head ja vead. Märkimata ei saa jätta sedagi, et eriti oluliste ja avalikkuse tähelepanu pälvivate sündmuste puhul saadavad teised meediakanalid lugu tegema oma reporteri ning agentuuriuudis ei leia tarbijat.

ETA-t iseloomustab suur huvi Riigikogu töö vastu ja neutraalne hoiak, mis väldib hinnangute andmist. Kevadel oli positiivsete ja negatiivsete kajastuste suhe peaaegu võrdne (4 : 5). Rohkesti käsitleti Riigikogu õigusloome ja fraktsioonide tegevust. Samas ei võimalda žanriline ühepalgelisus (uudis või laiendatud uudis) kujutada värvikamalt seaduste toimet.

Delfi käsitles kevadel Riigikogu tööd peamiselt ambivalentset, põhilised olid kommentaarid. Kõige rohkem kajastati sündmusi, mis ei olnud otseselt seotud Riigikogu tööga. Sügisel käsitles Delfi Riigikogu tööd pigem positiivselt, ainus Riigikogu tegevuse kajastamise vorm oli kommentaar. Käsitleti ainult Eesti riigi keelepoliitikaga seonduvat.

Delfi huvi Riigikogu tegevuse vastu on ühekülgne. Tõsistest temadest huvitatakse üksnes siis, kui huvi nende vastu on muutunud üldiseks. Riigikogu liikmeilt tellitakse kommentaare vaid siis, kui on ette teada igapäevaste anonüümsete "kommenteerijate" vastuseis parlamendi liikme eeldatavale seisukohale – nii jääb loo autori rolliks olla vihaste ja

ebakompetentsete noorte poksikott. Delfi on ettearvamatu käitumisega, kuid Riigikogu sisulise töö suhtes üldiselt ükskõikne.

Trükiajakirjandus

Nii kevad- kui ka sügisperioodil käsitles Eesti Ekspress Riigikogu tööd valdavalt neutraalselt. Riigikogu tegevust kajastasid laiendatud uudis, arvamus ja olemuslugu. Enamik teemasid ei olnud otseselt seotud Riigikogu tööga, kuid olid sellest kaudselt mõjutatud.

Vähese kajastuste hulga juures torkab siiski silma Riigikogu teema väärtustamine: kevadel ilmus 75% lugudest rubriigis "Kuum". Eesti Ekspress tunnistab parlamendi töös ka positiivset, kuid huvi Riigikogu tegevuse vastu on siiski kaudne. Väljaanne otsib parlamendiga seonduvast markantseid üksikjuhtumeid ega süvene seadusloome sisusse. Toimetuse ei telligi riigiametnikelt kommentaare, sest väljakujunenud kolumnistide sõnavõttud on mahlakamad. Ajaleht haarab kinni kõrvalisest ning teeb selle kaudu maha või pisendab Riigikogu tööd ja mainet.

Eesti Päevaleht kajastas nii kevad- kui ka sügisperioodil Riigikogu tööd valdavalt neutraalselt. Põhilised Riigikogu tegevuse kajastamise vormid olid uudisteagentuuride ja toimetuse töötajate kirjutatud uudised. Kõige rohkem kirjutati Riigikogu töös olevaist seaduseelnõudest ja nende menetlemisest, sellele järgnesid vastuvõetud seadustega seotud teemad.

Domineerib Riigikogu tegevuse neutraalne käsitus, kuid ruumi leitakse ka positiivse märkimiseks. Teemat käsitlevad ajakirjanikud (eelkõige Kai Kalamees ja Arvi Tapver) on objektiivsed. Põhirõhk on seaduseelnõude väljatöötamisel, suhteliselt vähem on arvamusi ja kommentaare. Uudiste arv ületab arvamusi enam kui neli korda. Eesti Päevalehe jätkuv tabloidistumine võib kirjeldatud suhtumist edaspidi muuta.

Maaleht käsitles Riigikogu tööd mõlemal perioodil peamiselt negatiivselt, kevadel ei olnud ühtki positiivset artiklit. Põhilised Riigikogu tegevuse kajastamise vormid olid seadusandlust puudutavad kommentaarid. Mõlemal perioodil kajastas Maaleht Riigikogu tegevust peamiselt pikkades ja ülevaatlikes artiklites.

Postimees käsitles Riigikogu tööd kevadel valdavalt negatiivselt ja sügisel valdavalt neutraalselt. Põhilised Riigikogu tegevuse kajastamise vormid olid uudisteagentuuride ja Postimehe oma autorite kirjutatud uudised. Kõige rohkem käsitleti Riigikogu töös olevaid seaduseelnõusid ja nende menetlemist, sellele järgnes Riigikogu tervikuna ja fraktsioonide tegevus. Sügisel olid Postimehe oma autorite kirjutatud uudiste pealkirjad hinnangulisemad kui kevadel.

Postimees huvitub päevalehtedest kõige enam Riigikogu teemast. Palju avaldatakse kommentaare ja lugejakirju Riigikogu seadusloome kohta, silma hakkab seaduste ja eelnõude rohke kajastamine. Postimees kasutab Riigikogu seadusandliku tegevuse tutvustamisel klassikalisi žanre – pikka intervjuud ja olukirjelduslikku reportaaži.

Selgelt väljendus Postimehe negatiivne hoiak kevadel: 45 negatiivset kajastust ning 46 positiivset, neutraalset ja ambivalentset kokku. Negatiivse hoiakuga on nii püsiautorid kui ka lugejad oma kirjades. Toimetuse nelja enim teemat käsitletud ajakirjaniku (Argo Ideon, Toomas Sildam, Epp-Maria Kukemelk, Andri Maimets) 16 loost olid positiivsed vaid 3 – seega veel vähem kui ajalehes tervikuna. Riigikogu opositsiooni sõnavõetud kritiseerivad vastuvõetud seadusi, näitavad neid negatiivses valguses ning mõjuvad seadusandja mainele tervikuna negatiivselt. Aeg-ajalt on kontekstist välja rebitud ka seadusandliku tegevuse üksikdetalle (nt kohalolijate statistika).

SL Õhtuleht käsitles nii kevad- kui ka sügisperioodil Riigikogu tööd peamiselt negatiivselt. Riigikogu tegevuse kajastamise vormid olid laiendatud uudis, arvamus ja olemuslugu. Põhirõhk oli Riigikogu tegevusel, sh seadusloomel. Palju oli arvamusi ja kommentaare – teema huvitab toimetust ja lugejaid, palju olemuslugusid – seaduste toime ja mõju – asetatakse elulisse (reaalsesse) konteksti. Lehes on teemaga tegelevad ajakirjanikud (Kadri Paas, Anti Naulainen). Kevadel ei olnud ühtki positiivset kajastust. Paljud arvamusel ja kommentaarid olid negatiivsed. Valitseb ühepoolsete ja pahatihti negatiivsete kajastuste oht.

Äripäev oli kevadel valdav Riigikogu töö negatiivne, sügisel valdavalt neutraalne hinnang. Riigikogu tegevust kajastasid põhiliselt välisautorite arvamuskommentaariid ja toimetuse töötajate kirjutatud uudised. Kõige rohkem käsitleti Riigikogu töös olevaid seaduseelnõusid ja nende menetlemist, sellele järgnesid vastuvõetud seadused ja üldine õigusloome.

Äripäeva iseloomustab arvamusalugude rohkus. Enim tähelepanu pöörati seaduseelnõude väljatöötamisele, teiseks vastuvõetud seadustele ja kolmandaks õigusloomele üldse. Neil teemadel enim kirjutavate Äripäeva ajakirjanike endi lood ei olnud valdavalt negatiivsed. Kevadel torkas silma pealkirjade negatiivne hoiak sisuga võrreldes (10 korral oli pealkiri sisust negatiivsema tooniga). Mõneti on see seletatav arvamustoimetuse tasakaalustamatusega: kommentaare kirjutasiid peamiselt välisautorid, kes suhtusid Riigikogu töösse negatiivselt. Pealkirjade negatiivne kallutatus kujundab aga lugeja suhtumist. Toimetuse kontseptsioon – pakkuda eelkõige konflikti ja skandaali – võib neutraliseerida Riigikogu hea tahte põhjendada seaduste tagamaid.